

HRVATSKI *glasnik*

XXXIII. godina, 41. broj

12. listopada 2023.

cijena 250 Ft

Foto: ZORICA TÓTH

50. Dan mladine održan u Petrovu Selu

8. stranica

Skupština HDS-a

4. i 5. stranica

Na santovačkoj Vodici

6. stranica

Podravske večeri 2023.

12. stranica

Za pedeset godina

Mnogi od nas koji radimo na narodnosnom polju čekali smo rezultate najnovijeg popisa stanovništva nadajući se kako će višedesetljetni narodnosni samoupravni sustav doprinijeti razvoju i kako će ljudi biti svjesniji u očitoivanju svoje pripadnosti hrvatskoj zajednici. Nadali smo se da će zbog hrvatskih ustanova u kojima se radi na uzdizanju hrvatske zajednice broj Hrvata ako ne i porasti, onda barem stagnirati. No naša nada pala je u vodu. Naime, prema brojkama iz popisa stanovništva naš se broj smanjio. Broj onih koji su se izjasnili kao Hrvati smanjio se za 4462 osobe, a broj onih koji smatraju hrvatski jezik svojim materinskim jezikom za 5484 osobe. Drastično se smanjio i broj onih koji u obitelji ili prijateljskom krugu upotrebljavaju hrvatski jezik: na 9171 osobu (6882 osobe manje).

Koliko god mi željeli te podatke ublažiti, trebamo priznati da ovih 11 godina nismo uspjeli ublažiti asimilaciju za koju smo znali da je stalno prisutna. Čini se da je vrijeme mijenjati strategiju jer, ako se to nastavi takvim tempom, za 50 godina iz naše će zemlje nestati hrvatska narodnosna zajednica. Naravno, ima procesa na koje ne možemo utjecati (npr. odlazak mladih u inozemstvo zbog egzistencijalnih razloga, razrjeđivanje seoskih zajednica s nepripadnicima hrvatske zajednice), ali ima mnogih navika na kojima bi se moglo poraditi glede boljih rezultata. Jedna je od takvih i razgovor na hrvatskom jeziku kad smo u krugu bližnjih. Nažalost, ima dosta slučajeva kad djelatnici naših ustanova u krugu svoje hrvatske zajednice razgovaraju na mađarskom jeziku. Možda bi vrijedilo razmisliti i o tome da se na radna mjesta koja su povezana s narodnošću zapošljavaju samo osobe koje imaju barem srednju razinu poznavanja hrvatskog jezika ili o tome da bi je trebali položiti u roku od godinu dana ako je nemaju. U rabljenju jezika trebala bi i jača potpora matične domovine, njihova prisutnost, odnosno pomoć u usavršavanju jezika na raznim stručnim poljima. A možda je najvažnije neispuštanje mladih iz vidokruga naše zajednice. U dvojezičnim hrvatskim školama maturira 40-45 mladih, treba ih motivirati da i nakon toga ostanu u vezi sa zajednicom, oslovljavati ih da se uključuju u društveni život zajednice i prilagoditi se njihovu tempu života, poslušati što im je važno, kakvu pomoć trebaju kako bi očuvali svoj jezik i identitet... Jer oni će biti budući mame i tate koji će smatrati važnim da im djeca nauče hrvatski jezik, a inače...

Beta

Glasnikov tjedan

„Ako ste Hrvat u Mađarskoj, zasigurno ste ponajprije željeli doznati koliko je Hrvata u Mađarskoj, koliko građana Mađarske navodi da im je hrvatski materinski jezik, kakva je s tim situacija u Vašem selu ili gradu, županiji, regiji, pa i cijeloj državi.“

Od 26. rujna 2023. godine poznati su podatci o stanovništvu u Mađarskoj prema popisu koji je proveden 2022. godine. Podatci kazuju kako je 1. listopada 2022. Mađarska imala 9 603 634 stanovnika. Među njima i 21 824 pripadnika hrvatske narodnosti. Na neobvezujuća četiri pitanja koja su se odnosila na narodnosti odgovorilo je 86 % od ukupnog broja upitanih. Najbrojnija su manjina u Mađarskoj Romi (s otprilike 210 000 stanovnika), slijede ih Nijemci s otprilike 143 000, potom Slovaci s otprilike 30 000, Rumunji s otprilike 28 000, Ukrajinci s otprilike 25 000 pripadnika narodnosti. Ovdje ne navodim za njih dobivene statističke brojke na pitanja 12.2., 13.1., 13.2.

O brojkama i odgovorima zasigurno se mogu napisati studije i studije, doktorski radovi, milijuni članaka. Isto to može se napisati o podacima koji se odnose na 13 zakonom priznatih narodnosnih zajednica u Mađarskoj. Svi koji se žele obavijestiti neka posjete mrežne stranice Državnog zavoda za statistiku (KSH).

Što su nas pitali? Četiri pitanja: 12.1. *Kojoj narodnosti pripadate?*, 12.2. *Osime naprijed naznačene narodnosti pripadate li drugoj narodnosti?*, 13.1. *Koji Vam je materinski jezik?* i 13.2. *Kojim jezikom najčešće govorite u obitelji i u krugu prijatelja?* Važno je reći kako smo na treće i četvrto pitanje, o jeziku, mogli dati dva odgovora. Primjerice, *hrvatski i mađarski* ili *mađarski i hrvatski*.

Ako ste Hrvat u Mađarskoj, zasigurno ste ponajprije željeli doznati koliko je Hrvata u Mađarskoj, koliko građana Mađarske navodi da im je hrvatski materinski jezik, kakva je s tim situacija u Vašem selu ili gradu, županiji, regiji, pa i cijeloj državi. Možda Vas zanima i koliko je ljudi koji osjećaju pripadnost hrvatskoj narodnosti te koliko osoba u obitelji i prijateljskom krugu upotrebljava hrvatski jezik. Za opstanak jezičnih zajednica potrebno je znanje mate-

rinskog jezika pripadnika tih zajednica. Tako i za Hrvate u Mađarskoj. To je alfa i omega. Bez toga nema sutra. To pokazuju i podatci iz popisa. Neće nas spasiti dvojezičnost, nego znanje i uporaba materinskog jezika barem u okvirima kulturne autonomije.

Brojke nisu nimalo ohrabrujuće... Ja sam na prvi pogled proučila najvažnije brojke s kojima voli operirati i politika. One nimalo ne ohrabruju. U odnosu na popis iz 2011. godine, kad je broj Hrvata u Mađarskoj 23 561, 2022. u Mađarskoj je 4462 Hrvata manje, tj. 19 099 Hrvata. Godine 2022. tek 8232 građana Mađarske izjasnilo se kako im je materinski jezik hrvatski, dok ih je 2011. bilo 13 716 – to su 5484 osobe manje. Poražavajuća brojka. U obitelji i prijateljskom krugu 2011. godine 16 053 osobe u Mađarskoj su upotrebljavale hrvatski jezik, a prema podacima iz 2022. godine tek 9171 osoba, što je manje za 6882 osobe. Ukupan broj osoba koje pripadaju hrvatskoj narodnosti 2011. godine bio je 26 774, dok ih je 2022. godine tek 21 824. To je manje za 4950 osoba.

Ne smijemo pritom zaboraviti kako smo se mogli izjasniti i kao nositelji dvojne pripadnosti narodu (narodnosti), izabrati dva materinska jezika (i hrvatski i mađarski), reći kako smo i Hrvati i Mađari. Ali ni to nije pomoglo. Veoma su zanimljivi podatci koji se odnose na mlađe od 19 godina: 741 osoba mlađa od 19 godina govori hrvatski kao materinski jezik. Točnije, 365 osoba mlađih od deset godina ima hrvatski kao materinski, a od 10. do 19. godine tek 376 osoba. Prema popisu iz 2011. godine bilo je 519 mlađih od deset godina kojima je hrvatski bio materinski jezik, a od 10. do 19. godine 868. U tim dobnim skupinama 2022. godine bilježimo pad od 646 osoba u odnosu na brojke iz 2011. Zanimljivo je da je u spomenutim dobnim skupinama pad 2011. godine u odnosu na 2001. godinu bio tek 180 osoba.

Branka Pavić Blažetin

FUEN 2023. – kongres u Pečuhu

Federalna unija europskih manjina (FUEN) krovna je organizacija koja okuplja autohtone europske nacionalne manjine i ostale manjine te jezične skupine. FUEN je savez uzajamne potpore i zastupa interese europskih manjina na regionalnoj, nacionalnoj i u prvom redu na europskoj razini. Broji 100 članova iz 36 europskih zemalja.

Svoj 67. kongres FUEN je održao u Pečuhu od 7. do 10. rujna, a domaćin kongresa bila je Njemačka državna samouprava na čelu s predsjednicom Ibolyom Hock-Englender. Nakon svečanosti otvaranja kongresa u pečuškom Centru „Kodály”, gdje su se izaslanicima obratili predsjednica Njemačke državne samouprave Ibolya Hock-Englender, predsjednik FUEN-a Loránt Vincze, gradonačelnik Pečuha Attila Péterffy, državni tajnik Ureda premijera za nacionalnu politiku Árpád János Potápi, zamjenica pravobranitelja za prava nacionalnih manjina i članica savjetodavnog odbora FCNM Vijeća Europe Erzsébet Sándor-Szalay, zastupnik Nijemaca u Mađarskom parlamentu Imre Ritter, dodijeljene su FUEN-ove nagrade za 2023. godinu (FUEN-Prize 2023). Nagradu je dobila Renate Schnack, građanka njemačke savezne države Schleswig-Holstein.

Rad je nastavljen panel-raspravom „Zaštita manjina u susjedstvu EU: perspektive, prilike i izazovi” i raspravom „Sudjelovanje manjina u demokratskim procesima”. Na prvoj raspravi sudjelovali su ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije Tomislav Žigmanov, bivši visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Valentin Inzko, potpredsjednica Saveza vojvođanskih Mađara Elvira Kovács, predsjednik Demokratske zajednice Mađara Hrvatske Robert Jankovics. Raspravu je moderirao izvršni direktor Europskog centra za manjinska pitanja Kosovo Adrian Zeqiri.

Drugi panel vodila je novinarka Judit Klein. Sudjelovali su profesor romanske filologije na Slobodnom sveučilištu Bozen/Bolzano i znanstveni direktor Južnotirolskog instituta za etničke skupine Paul Videsott, zamjenica pravobranitelja za prava nacionalnih manjina i članica savjetodavnog odbora FCNM Vijeća Europe Elisabeth Sándor-Szalay, istraživač u Centru za društvene znanosti TK Instituta za studije manjina i izvanredni profesor na Sveučilištu javne službe „Ludovika” Balázs Vizi te odvjetnik Thomas Hieber.

Drugoga dana kongresa delegati, njih dvjestotinjak, nazočili su panelu pod naslovom „30 godina manjinskog zakona u Mađarskoj – Kulturna autonomija iz perspektive nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj”. Vodila ga je dopredsjednica Njemačke državne samouprave Olivia Schubert, a sudjelovali su predsjednici državnih narodnosnih samouprava u Mađarskoj: LDU-a Ibolya Hock-Englender, HDS-a Ivan Guban, CSSM-a Erzsébet Racskó-Holler, BPS-a Viktor Karamenkó, DSS-a Károly Holecz, OSP-a Maria Felföldi, SSM-a Vera Szutor. Osim njih na panelu su sudjelovale bivša zastupnica državne romske samouprave (ORÖ) Szilvia Lakatos, dopredsjednica BRS-a Gabriella Hadzsikosztova te glavna tajnica MGOÖ-a Etelka Gondí. Nakon panela sudionici kongresa rad su nastavili u skupinama posjetivši manjinske institucije u Pečuhu: Hrvatsku školu Miroslava Krleže, Njemačku školu „Valeria Koch”, romsku gimnaziju „Gandhi”, Njemački pedagoški i metodički centar. Predstavili su dostignuća svojih zajednica u svjetlu manjinskog zakona i pripadajućih zakona koji se dotiču narodnosnih zajednica, postignuća na polju kulturne autonomije te se osvrnuli na očekivanja, nadanja i sumnje koje imaju oko brojki iz popisa stanovništva iz 2022. godine (za što se očekuje kako će do kraja 2023. biti poznate). Posebice su govorili o narodnosnom školstvu, a bilo je riječi o narodnosnim kazalištima i nezavidnom

Predsjednik FUEN-a Loránt Vincze

Sudionici panela „30 godina manjinskog zakona u Mađarskoj – Kulturna autonomija iz perspektive nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj”

Dio predstavnika narodnosti u Mađarskoj

položaju narodnosnih medija pri MTVA-u. Svi su se složili kako mađarska država i vlada osiguravaju pravni i financijski okvir za očuvanje narodnosnog bitka u Mađarskoj.

U sklopu programa ovogodišnjeg kongresa delegati su posjetili njemačko naselje Véménd u Baranjskoj županiji, gdje su za njih organizirani brojni cjelodnevni programi, a imali su priliku uživati i u nastupu plesnih skupina Nijemaca, Roma i Hrvata.

Branka Pavić Blažetin

Skupština Hrvatske državne samouprave u Velikoj Kaniži

Budući da je 16. rujna u Pomurju priređeno Državno hodočašće Hrvata u Mađarskoj, istoga dana u hotelu König u Velikoj Kaniži održana je i skupština Hrvatske državne samouprave. Počela je u 15 sati, a nazočilo je 17 od 31 skupštinarina. Bili su prisutni i neki od voditelja odnosno djelatnika pojedinih ustanova u održavanju Hrvatske državne samouprave. Nakon što je predsjednik Ivan Gugan utvrdio kvorum, jednoglasno su prihvaćene točke dnevnog reda, njih 13. Pismeni materijali i prijedlozi pretходno su dostavljeni skupštinarima, a bili su dostupni i na mrežnim stranicama HDS-a.

Po običaju sjednica je započela izvješćem predsjednika o radu i o izvršenim odlukama u razdoblju između dviju sjednica. Osim pismeno dostavljenog izvješća postavljena su pitanja o rješavanju ugovora u vezi s Kulturno-prosvjetnim centrom i odmaralištem Hrvata u Mađarskoj „Zavičaj“ u Vlačićima. Naime, istekao je ugovor između Hrvatske državne samouprave i Vlade Republike Hrvatske odnosno Ministarstva vanjskih poslova RH. Predsjednik HDS-a o tome je rekao kako se sastao s predsjednikom Vlade Republike Hrvatske Andrejom Plenkovićem, koji je obećao da će nekretnina i dalje biti na raspolaganju Hrvatima u Mađarskoj, a da ugovora još nema jer će se mijenjati Zakon o javnim i državnim nekretninama prema kojemu će trebati prilagoditi i ugovor. Čim se usvoji zakon, predstavnici HDS-a nastojat će što prije riješiti zakonske uvjete za daljnje poslovanje. Inače odmaralište funkcionira kao i prijašnjih godina, međutim važno je da se to riješi, tad će se moći prijaviti i na razne natječaje. Druga tema za koju su mnogi bili zainteresirani jest dolazak učitelja hrvatskog jezika iz Hrvatske koji bi predavali u hrvatskim školskim ustanovama. Zahtjev je poslan za pet učitelja u pet regija, međutim hrvatska je strana u prvom krugu odlučila snositi troškove za dva učitelja. Objavljen je natječaj za dva mjesta na koja su se javile dvije osobe, jedna bi poučavala u Gradišću (Koljnof i Sambotel), a druga u Bačkoj (Baja i Santovo). Ministarstvo je prihvatilo njihove prijave i trebali su početi raditi 1. rujna, međutim oboje su odustali. Prema očekivanjima ponovno će biti raspisan natječaj, a predsjednik je molio vijećnike da šire informaciju u krugovima svojih partnerskih ustanova i općina u Hrvatskoj. Troškove učitelja pokrivala bi Republika Hrvatska. S tom dopunom skupštinarini su prihvatili izvješće predsjednika, a u vezi s rebalansom proračuna Hrvatske državne samouprave, ureda i njezinih ustanova nije bilo pitanja zato što je u pismeno dostavljenim materijalima vidljivo kako rebalans treba

Sjednici Skupštine HDS-a nazočilo je 17 od 31 zastupnika

izvršiti zbog dobivenih potpora iz raznih natječaja. Rebalans proračuna prihvaćen je s ukupnim prihodima i rashodima od 2 948 718 103 forinte. Prijedlog za povećanje broja djelatnika u Hrvatskom internatu „Collegium Croaticum“, u kojem je riječ o zapošljavanju čistačice i domara u jednoj četvrtini radnog vremena, skupština je prihvatila. Kod dnevnih točaka povezanih s izmjenom osnivačkog dokumenta dviju HDS-ovih institucija razvila se rasprava. Izmjena osnivačkog akta Hrvatskog pedagoškog i metodičkog centra zbog promjene sjedišta ustanove (preselio se u Hrvatski internat „Collegium Croaticum“ u Pečuhu) nije bila sporna, međutim kod Zbirke sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj razvila se rasprava. Prijedlog za izmjenu predan je zbog molbe za proširivanje djelatnosti ustanove i na izdavačku djelatnost. Odbor za pravna pitanja nije podupirao taj prijedlog argumentirajući kako Hrvati u Mađarskoj imaju izdavačku kuću Croatica, a isto tako i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, pa su smatrali nepotrebnim da se i Zbirka sakralne umjetnosti bavi tom djelatnošću. Želja djelatnika Zbirke sakralne umjetnosti bila je izdavati materijale raznih znanstvenih skupova u tiskanom obliku, međutim po njihovu saznanju to je protuzakonito ako među djelatnosti ustanove nije uvršteno i izdavaštvo. Neki od skupštinarina tvrdili su kako

bez obzira na to što u osnivačkom dokumentu nije naznačena djelatnost izdavaštva ustanova može izdati knjigu, a drugi su tvrdili da je to protuzakonito. Budući da pravnik nije nazočio na sjednici, nisu potvrđeni zakonski propisi. Na glasanju o izmjeni osnivačkog dokumenta ustanove u Prisiki nije bilo natpolovične većine, stoga prijedlog nije prihvaćen, ali je vijećnik dr. Franjo Pajrić predložio da se o tome ponovno glasa na sljedećoj sjednici. Na skupštini je jednoglasno prihvaćen Plan rada za školsku godinu 2023./2024. za sljedeće ustanove: Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom u Santovu, Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom Miroslava Krležu u Pečuhu i Hrvatski vrtić i osnovna škola Mate Meršića Miloradića u Sambotelu. Prihvaćen je i modificirani Pravilnik o programu stipendiranja hrvatskih narodnosnih pedagoga, koji načelno koordinira Njemačka državna samouprava. Budući da mandat ravnatelja Kulturnog centra bačkih Hrvata istječe, jedna točka bila je raspisivanje natječaja za ravnatelja. Tekst poziva skupština je prihvatila, a Hrvatska državna samouprava i prije je objavila natječaj za ravnatelja Hrvatskog kazališta u Pečuhu. Budući da se prema zakonu pri imenovanju ravnatelja kazališta mora sastaviti stručni odbor koji ocjenjuje prijave i predlaže kandidate, a u odbor su uključeni i mađarski stručnjaci

datog područja te delegati narodnosnih tijela, među točkama dnevnog reda bilo je i delegiranje člana u taj odbor. Prijašnjih godina delegati su bili Marijana Balatinac i Arnold Barić, međutim oni se nisu željeli primiti kandidature. Umjesto njih predloženi su Milan Kovač i David Gregeš, koje je skupština prihvatila. Raspravljalo se i o delegiranju člana u Pododbor za narodnosne potpore Zaklade „Gábor Bethlen“. Naime, mandat je dosadašnje članice Angele Šokac Marković istekao. Predsjednik je predložio da funkciju i dalje obnaša njegova zamjenica Angela Šokac Marković, koja je već uhodana, poznaje situaciju i prihva-

ćena je u odboru. Skupštinar dr. Franjo Pajrić predložio je da se za člana pododбора rotirajuće predlažu članovi iz raznih regija jer je nezadovoljan raspodjelom sredstava. Međutim, skupština je za delegata ipak ponovno izglasala zamjenicu predsjednika HDS-a. Gospođa Šokac Marković govorila je o raspodjeli sredstava za klade, što nažalost nije po brojnosti određenih narodnosnih skupina iako je za to već bilo prijedloga, nego po broju pristiglih natječaja određene nacionalne manjine. Svaka organizacija kod kulturnih programa ima pravo napisati pet natječaja, pa je molila da svatko tko može to učini kako

bi se broj natječaja povećao. Dodala je kako su hrvatske civilne udruge vrlo slabo iskoristile mogućnost natječaja za djelovanje civilnih udruga. Na kraju sjednice potaknute su i pripreme za program Hrvatskog državnog dana, koji će se ove godine održati u Pomurju, u Velikoj Kaniži. Organizacije i udruge u regiji već su započele s pripremama koje koordinira Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“, a predsjednik HDS-a već se sastao s gradonačelnikom Velike Kaniže i dogovorio se oko središnjeg mjesta održavanja programa.

Beta

VIII. susret narodnosne mladeži

U Pilisszentkeresztu je od 8. do 10. rujna u organizaciji Udruge slovačke mladeži u Mađarskoj „MaSzFiSz“ te uz potporu Državnog tajništva za odnose s vjerskim i narodnosnim zajednicama Ureda predsjednika Vlade Mađarske održan VIII. susret narodnosne mladeži. Hrvatsku mladež u Mađarskoj predstavljalo je petero mladih: Milan Kovač, Rejjan Dalipi, Kata Radák, Ana Škrilin i Maja Škrilin.

Susret je uvodnim govorom otvorio Miklós Soltész, državni tajnik za odnose s vjerskim i narodnosnim zajednicama Ureda predsjednika Vlade Mađarske. Nakon toga učenici slovačke gimnazije u Budimpešti u koprodukciji sa slovačkim kazalištem „Vertigo“ izveli su neobičnu inačicu Shakespeareova kazališnog komada „Romeo i Julija“ na mađarskom i slovačkom jeziku. Predstavom je na inovativan način, koristeći se osim glumom uživo i videoprojeksijom, uigrana ekipa ukazala na probleme suživota manjina u pograničnim područjima, konflikte, nerazumijevanja, jezične i generacijske barijere, ali i ponudila ideje za skladnu budućnost u sretnom završetku predstave. Brojne ovacije publike nakon predstave dokaz su da je izvedba doprla do svih generacija.

Usljedio je zajedničko fotografiranje u majicama s natpisom koje su s bombonijerom i platnenim torbama na poklon dobili svi nazočni. Nakon toga mladi predstavnici deset narodnosti u Mađarskoj – Poljaci, Ukrajinci, Bugari, Rusini, Grci, Rumunji, Hrvati, Nijemci, Slovenci i Slovaci (domaćini) – zauzeli su smještaj. Hrvatsku mladež u Mađarskoj na VIII. susretu narodnosne mladeži predstavljalo je petero mladih: Milan Kovač, Rejjan Dalipi, Kata Radák, Ana Škrilin i Maja Škrilin. Usljedio je svečani ručak pa koncert benda „Talléros“. Kraj prvog dana zaokružen je plesnom zabavom.

U subotu nakon ručka mladež je imala natjecanje u znanju. Natjecali su se u šest skupina po pet članova. Skupine su bile sastavljene od predstavnika raznih narodnosti. Dobili su „putni nalog“ sa šest postaja: 1. prepoznavanje glazbe (na kojem je jeziku), 2. ručak nacionalnosti (gdje je zadatak bio od tjestenine sa slovima na što više jezika ispisati „Volim te“, „Nazdravlje“ i „Jezik“), 3. prijatelj mi je Google (kviz s pitanjima o slovačkoj narodnosti u Mađarskoj), 4. glazbene ptice (na jednom jeziku trebalo je uvježbati pjesmu i ples i predstaviti je), 5. „Képbén vagyok“ (gdje je trebalo složiti puzzle sa slikama povezanim sa Slovačkom). Na posljednjoj postaji, šestoj, igrao se kviz pod nazivom „Putovanje kroz vrijeme“. Trebalo je odgovoriti na 20 pitanja po principu istina-laž o povijesti svih narodnosti u Mađarskoj. Navečer je otvorena Burza

Sudionici VIII. susreta narodnosne mladeži

narodnosti, svatko je postavio stol na kojem su se nalazile razne tradicionalne poslastice, simbolični predmeti, odjeća, nošnje, brošure ustanova, alkoholna pića, a Rusini su čak i pjevali. Nakon burze počeo je disko, puštale su se pjesme koje su sudionici tražili još kod prijave, pa se čulo svakakvih pjesama na svih deset jezika. Na natjecanju svi su imali priliku bolje se upoznati jer su bili u miješanim skupinama, pa je kraj večeri završio novim prijateljstvima i zajedničkim plesom u jednom velikom krugu. U nedjelju ujutro nakon doručka mladež je napustila smještaj. Prema planu sljedeće će godine domaćini susreta biti Slovenci.

Otvorenju susreta nazočili su i predsjednik Hrvatske države samouprave Ivan Guban, ravnateljica Croaticae Tímea Šakan-Škrilin, predsjednik Udruge slovačke mladeži u Mađarskoj Bence Seljak, glasnogovornica slovenske narodnosti Erika Köles Kiss, predsjednik Slovenske državne samouprave Károly Holecz, glasnogovornik Slovaka u Mađarskom parlamentu Antal Paulik, ravnateljica slovačkog kazališta „Vertigo“ Daniela Ónodi. Šarolik program obuhvaća natjecanje u znanju, sajam manjina na kojem se predstavilo dvanaest manjina u Mađarskoj. Ove je godine organizator događaja „MaSzFiSz“, Udruga slovačke mladeži u Mađarskoj.

Črna Kršul

Na santovačkoj Vodici

14. hodočašće bačkih Hrvata i prijateljskih zajednica

U suorganizaciji Hrvatske samouprave Santova i santovačke župe 2. rujna u marijanskom svetištu na santovačkoj Vodici održano je 14. hodočašće bačkih Hrvata i prijateljskih zajednica. Na trojnom susretu koji se priređuje od 2010. godine u povodu blagdana Male Gospe (8. rujna), Gospina rođendana, okupilo se oko tristo hrvatskih vjernika iz Hrvatske, Mađarske i Srbije. Došli su hodočasnici iz Petrijevac (Hrvatska), Berega, Monoštora i Sombora (Srbija) te iz bačkih naselja u Mađarskoj – Aljmaša, Baje, Kalače, Bačina, Dušnoka, Sentivana, Bikića, Kačmara i Gare.

Već po tradiciji susret je započeo zajedničkom molitvom krunice. Misno slavlje predvodio je bivši župnik prijateljskog naselja Petrijevac u Hrvatskoj vlč. Matej Glavica, odnedavno župnik u Župi sv. Petra i Pavla u Osijeku, a s njim suslužili Dominik Nedeljković (Petrijevac), Josip Štefković (Sombor), Szabolcs Tomašković (Kačmar), Joó Balázs (Aljmaš) te santovački župnik Imre Polyák.

Velečasni Matej Glavica naglasio je kako je Blažena Djevica Marija vodilja kroz naš vjernički, kršćanski život, koju i danas susrećemo. „Imati uši, imati oči za takve Božje znakove, za takve njegove divne signale kojima nam poručuje: *Tu sam, ja sam Bog s tobom, uvijek uz te, ne boj se.* Neka odjekne s ovoga svetog mjesta i danas ta Božja riječ: *Ne boj se!* Bog ju je uputio i Blaženoj Djevici Mariji, uputio ju je i Josipu, uputio ju je danas i nama. *Nemoj biti tjeskobno zabrinut, prepusti život u moje ruke onako kako je to učinila moja*

Misno slavlje predvodio je vlč. Matej Glavica

U narodnij nošnji šokačkih Hrvata iz Santova

Majka i vidjet ćeš da će sve biti dobro. A mi rastimo u ljubavi prema Blaženoj Djevici Mariji uvijek iznova znajući da je ona mati, dobra mati koja primjećuje, kao nekoć u Kani Galilejskoj, i danas u našim obiteljima i u našim zajednicama što je ono što

nam nedostaje kako bismo bili dokraja sretni i ispunjeni te posreduje kod svojega sina. Isus svoju majku nikad neće odbiti, zato njegujemo pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji – onda smo najsigurniji da ćemo doći do Isusova srca. I zamolimo je kao najvjerniju životnu pratiteljicu, sa sigurnošću da je ona majka koja svoje nikad ne ostavlja“, pozvao je hodočasnike velečasni Glavica na kraju svoje prigodne propovijedi.

Misno slavlje uveličali su uzvanici, a uljepšali članovi crkvenog pjevačkog zbora pod vodstvom župnoga kantora i orguljaša Zsolta Siroka te polaznici vjeronauka i učenici Hrvatske osnovne škole u izvornim šokačkim nošnjama.

Nakon mise upriličeno je druženje hodočasnika u mjesnom domu kulture. Priredba je ostvarena uz potporu Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije i Saveza Hrvata u Mađarskoj.

Sveta pričest

S. B.

Foto: K.M.T.

Hodočašće i izlet Udruge baranjskih Hrvata

Posjet Senju

Na crikveničkoj rivijeri

Izlet brodom

Udruga baranjskih Hrvata organizirala je četverodnevno hodočašće u više marijanskih svetišta u Hrvatskoj od 7. do 10. rujna. „Na put je krenulo pedesetak hodočasnika više uzrasta – većinom članovi udruge osim petero hodočasnika koji nisu članovi udruge”, ističe ponosno predsjednica Udruge Marijana Balatinac. Hodočašća odnosno hodočasnički izleti veoma su omiljeni među članovima Udruge i iz godine u godinu sve više raste zanimanje za njih. Udruga snosi troškove autobusnog prijevoza te

organizira put i programe, a hodočasnici snose troškove smještaja i prehrane te ulaznica.

Na put su krenuli putnici iz Mohača, Bólya, Surdukinja, Vršen-de, Katolja, Kujinja, Salante, Pečuha, Kozara, Mišljena, Sajka... Pošli su iz Pečuha te su se zaustavili u marijanskom svetištu u Mariji Bistrici te nazočili svetoj misi. Taj dan bilo je hodočašće zagrebačkih umirovljenika te je crkva bila prepuna, a upečatljiv je bio i svećenikov blagoslov darova. Dio hodočasnika bio je i na križnom putu. Nakon toga nastavili su put do smještaja koji je bio u gradu Selcu. Svako poslijepodne izletnici su imali slobodan program, a vrijeme im je pogodovalo te su uživali u kupanju i šetnjama na prekrasnoj šetnici uz more u Selcu.

Sutradan, 8. rujna, na blagdan Male Gospe, hodočasnici su pohodili svetište Majke Božje Trsatske na brdu Trsatu u Rijeci. Crkva Gospe Trsatske jedno je od najstarijih hrvatskih marijanskih svetišta i u nju rado hodočaste i Hrvati iz Mađarske. Naši su hodočasnici molili „štacije” križnoga puta. Od postaje do postaje naizmjenice se molilo na hrvatskom i mađarskom jeziku. Nazočili su i središnjoj svetoj misi, gdje su bili posebno pozdravljeni kao članovi Udruge baranjskih Hrvata i hodočasnici iz Pečuške biskupije. Pogledali su Kapelicu svijeća i Kapelicu zavjetnih darova te su se prošetali trsatskom tvrđavom uživajući u pogledu na Rijeku.

Sutradan, 9. rujna, u prijedopodnevnim satima krenuli su na izlet brodom, ali ih je u tome omela bura te nisu mogli do Vrbnika kako su planirali. Stoga su brodom obišli crikvenički zaljev i došli do mjesta Šila te pogledali dio gdje je more ljekovito zbog velike koncentracije sumpora. Doznali su kako se ondje nalazi ljekovito blato, što je jako dobro za reumatološke bolesti.

Iskricali su se u Šilu. Šilo je mali grad u kojem je nekad bila trajektna luka. Smješten je na sjeveroistoku otoka Krka, u dobro zaštićenoj uvali Stipanja, prirodno zatvorenoj rtom Punta Šilo. Nasuprot je Crikvenici i njezinoj rivijeri, od koje ga dijele samo 2,5 Nm Vinodolskog kanala.

Posebno ih se dojmio posjet Senju. Nazočili su prekrasnoj svetoj misi u senjskoj katedrali. Senjska katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije smatra se jednim od najistaknutijih kulturnih spomenika u Senju i Gospičko-senjskoj biskupiji, gdje ima ulogu konkatedrale. Naše je hodočasnike zadivila građevina koja ima tisućgodišnju povijest, a u katedrali je sačuvan i grobni spomenik dvojice senjskih biskupa iz porodice de Cardinalibus. O bogatoj glagoljaškoj tradiciji u Senju svjedoče brojni kameni spomenici i rukom pisane knjige nastale u senjskim skriptorijima te bogoslužne knjige tiskane na glagoljici, rad senjske glagoljske tiskare. Knjige, liturgijsko posuđe i ruho, biskupski portreti i namještaj, kameni spomenici i drugi vrijedni predmeti pohranjeni su u riznici katedrale. Nakon razgledavanja grada Senja naši hodočasnici uputili su se na put svojim kućama uz stanku u Karlovcu.

Napomenimo kako je Udruga baranjskih Hrvata 15. kolovoza organizirala hodočašće u marijansko svetište u Molve Gospi Molvarskoj, gdje su nazočili dvjema misa: kod zavjetne kapelice, odakle su u svečanoj procesiji s čudotvornim kipom Gospe Molvarske išli do župne crkve, te na središnjem euharistijskom slavlju. Na povratku kućama zastali su u Đurđevcu i pogledali tvrđu te posjetili izložbu u tamošnjem gradskom muzeju.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Judit Szajkó

ZAUVIJEK MLAD:A!

50. Dan mladine u organizaciji HAK-a i HKD-a „Gradišće” od 8. do 10. rujna u Petrovu Selu

Što je tajna Dana mladine, festivala koji već 50 godina ne stari, nego ostaje „Zauvijek mlad:a”? Već pri samom ulasku u kulturni dom zaintrigirala nas je neobično postavljena izložba. Sa stropa su vješele šarene majice s različitim natpisima, a prolazeći kroz labirint iščitavali smo brojne starinske plakate, limene putokaze, novinske isječke.

Parni valjak

njih nastupili su sastavi Čungam, Čunovski bečari, Turbokrowodi, Timar Trio, TS „Žgano” te poznati sastavi iz Hrvatske – Silente i Parni valjak. Legendarni Parni valjak prvi se put predstavio u Mađarskoj s novim pjevačem Igorom Drvenkarom. Šetajući Petrovim Selom, prošli smo kraj svježe obojenih šarenih grafita s natpisom „Dan mladine 2023”, stoje na zidu kraj škole koji su obojili hrvatski učenici iz Slovačke. Susreli smo i mlade nogometaše koji s osmijehom žure kako bi stigli na nogometni turnir, svjedočili smo kako i mladi i stari na koncertu zajedno plešu i pjevaju sve pjesme naizust. Čini se da je tajna što ovaj festival ostaje „ZAUVIJEK MLAD:A!” upravo povezanost starih i mladih, zbog čega svi u selu žive i dišu Dan mladine.

Črna Kršul

Foto: Zorica Tóth

Dio organizatora iz HAK-a

Aleksandar Vuković, predsjednik HAK-a (koji je ove godine s HKD-om „Gradišće” glavni organizator), objasnio nam je da su izložene majice i upaljači suveniri koje su sudionici festivala svake godine dobivali na poklon, a plakati i novinski članci prikupljeni su iz arhive Hrvatskih novina i Hrvatskog glasa. Izložbom se želi omogućiti mladoj generaciji da bude upoznata s nasljeđem i radom svojih prethodnika. Marko Handler iz Petrova Sela ispričao nam je da je upoznat s organizacijom iz prve ruke jer mu je otac bio dugogodišnji organizator, a ove se godine i on priključio HKD-u „Gradišće”. Uslijedila je interaktivna radionica pod nazivom „Manjina u manjini” koju je moderirao Filip Jandrišić na temu „Nači-

ni za bolju prekograničnu suradnju”. Radionica nam je dokazala kako se na zabavan i kreativan način može privući velik broj mladih da razmišljaju o ozbiljnijoj temi. Radionica, osmišljena kao psihoterapijski eksperiment, protekla je zabavno. Sudionici iz Austrije, Mađarske i Slovačke trebali su na šarene papire napisati jedan prigovor ili problem u prekograničnoj komunikaciji pa ga zalijepiti na tablu. Nakon toga prigovori su se javno čitali i cijela je skupina o njima raspravljala i nudila rješenja. Uslijedilo je natjecanje u nogometu, a nakon toga koncerti. U Petrovu Selu glazba je vrlo prisutna, najpoznatiji domaći bendovi kao što su „Koprive” i „Pinka bend” također su nastupili u večernjem programu. Osim

Trenutak za pjesmu

Čamac

Noćna tišina svud se krili
I prepun sžete topli mir,
Negdje tek stari klavir cvili
I zrakom luta netopir,
Pa buni sjetu – topli mir.

Srebrnom vodom dolje pliva
Pun mjesečine čamac sam,
Kao da nojca u njem sniva,
Gdje čudan modar gori plam.
Lagacko plovi čamac sam.

Šuteći pokraj žala stojim...
– O, hoće l' ikad natrag doć
Vozeći Sreću?... Ja se bojim
Da čarna će ga zavest noć
I nikad više neće doć...

Antun Branko Šimić

HAK-ov jezični tečaj na Pagu

Izraziti je cilj Hrvatskoga akademskog kluba (HAK) podupiranje, očuvanje i razvijanje gradišćanskohrvatskoga jezika, identiteta i kulture pred svim u Austriji, no i u Ugarskoj i Slovačkoj. Hrvatski akademski klub gleda sebe kot društvo ko zastupa interese gradišćanskih Hrvatov.

HAK-ovci na Pagu u „Zavičajju“

Hrvatski akademski klub (HAK) organizirao je u suradnji s Društvom gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj (DGMU), Hrvatskim kulturnim savezom u Slovačkoj (HKSS) i s Udrugom hrvatskih studenata u inozemstvu (UHSI) jezični seminar „Jezik prez granic“ u Hrvatskoj, na otoku Pagu u Pansionu „Zavičajju“ u Vlačićima.

Spomenuti seminar, održan od 9. do 16. srpnja, bio je koncipiran za mlade gradišćanske Hrvate i Hrvatice iz Austrije, Ugarske, Slovačke i studente iz Hrvatske ki su med 18 i 30 ljet stari i ki se kanu baviti gradišćanskohrvatskom manjinom i hrvatskim jezikom.

Fokus leži na umrižavanju i razmjeni mladih ljudi razliĉnih krajin, i to na hrvatskom jeziku. Kot dio ovoga susreta svaki sudionik imao je mogućnost da predstavlja situaciju u svojoj okolini. Tako se mladim daje uvid u aktivnosti drugih i predstavljaju se različne realnosti. Jezik, kot važni dio identiteta, povezuje gradišćanskohrvatsku skupinu u Austriji, Slovačkoj i u Ugarskoj i gradi most u Hrvatsku. Hrvatski jezik preduvjet je za uspješnu komunikaciju i prikograniĉnu suradnju na osnovi manjinskoga djelovanja. Na jeziĉnom seminaru iz Hrvatskog Źidana sudjelovali su Marko Steiner i Dušan Pikner, a iz Petrovog Sela Marko Handler, Luca Barilović, Danica Handler, Laura Papp, Robert Skrapits i David Timar. Jednotajedni jeziĉni seminar za mlade Hrvatice i Hrvate iz Austrije, Ugarske, Slovaĉke i Hrvatske ove je godine okupio 42

sudionika koji su pohadali svaki dan jeziĉne djelaonice gradišćanskohrvatskoga jezika, hrvatskoga standardnoga jezi-

ka ili gradišćanskohrvatski za početnike.

Imali su i kazališnu djelaonice pod peļljanjem Marine Źorđević, pri koj su zavježbali scenu iz poznatoga igrokaza Ive Brešana „Hamlet u selu Mrđuša Donja“. Tokom tajedna napravili su nekoliko izletov, uz drugo u Pašku solanu, Pašku siranu i u Zadar. Sudionice i sudioniki predstavili su svoje selo ili organizaciju u okviru takozvanoga Exchange-marketa.

Lani je jeziĉni seminar HAK-a pod geslom „Jezik prez granic“ bio održan u Crkvenici, a godinu prije u Zadru. Hrvatski akademski klub, ki je organizirao ov jeziĉni seminar podupiranjem programa Erasmus+, nedavno je primio akreditaciju sa strani EU-a, tako da je financiranje priredbe „Jezik prez granic“ osigurano do 2027. ljeta.

Branka Pavić Blažetin

PEĀUH – U organizaciji Hrvatskog kluba Augusta Źenoe u galeriji Kluba 20. rujna otvorena je izloŹba slikara Źure Benkovića. Nazoĉne, među njima i senadrijskog slikara hrvatskog podrijetla Źuru Benkovića, pozdravio je voditelj Hrvatskog kluba Augusta Źenoe Mišo Źarošac. IzloŹbu je otvorio umirovljeni glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Mišo Hepp. IzloŹba se moŹe posjetiti do 13. listopada svakog radnog dana od 10 do 16 sati.

Foto: Anita Mandić

Bogatstvo...

Foto: Zorica Tóth

HAK-ov Dan mladine u Petrovu Selu 2023. godine

Izlet na dva kotača

Krenulo se od budimpeštanskog HOŠIG-a

U organizaciji hrvatskih samouprava dvaju budimpeštanskih okruga, XVI. i XXI., 16. rujna u prijepodnevnim satima okupljeni ispred budimpeštanskog HOŠIG-a krenuli su biciklima na izlet. Na put su krenuli biciklisti svih uzrasta, među njima i Ildikó Ivanacz, koja je toga dana već odvozila 40 km prije nego što se pridružila ostalima. Putovanje biciklima vodilo je prema jezeru Naplás i vidikovcu Naplás. Nakon dolaska u šumu ekipa je izabrala svoje mjesto, gdje su stariji malo predahnuli i počeli pripreme za zajednički ručak, a djeca su još neko vrijeme neumorno biciklirala putovima oko vidikovca.

Kad je nimalo uzdihana, ali dobrano rumena u licima „dječja ekipa“ napravila pauzu, upitali smo ih što je najbolje na ovom izletu. Gotovo svi odgovori bili su: „Sloboda“ i „To što se družimo s prijateljima“.

Ovakvi programi objedinjuju i fizičku aktivnost i društvenu uključenost potrebnu za zdrav život i socijalnu zrelost. Svjesni toga, organizatori koji su treći put organizirali „Izlet na dva kotača“ planiraju nastaviti s tradicijom.

Čarna Kršul

Misa nacija

„Ljubav je naš zajednički jezik i, bez obzira na to što se razlikujemo i govorimo različite jezike, svi smo Božja djeca i pripadamo istoj obitelji.“

Uvodne riječi rekao je biskup Gábor Mohos u svojoj propovijedi na ovogodišnjoj Misi nacija održanoj 23. rujna 2023. u bazilici sv. Stjepana u Budimpešti.

Misa je započela povorkom predstavnika raznih nacionalnosti u narodnim nošnjama i sa zastavama u rukama koju su pratili njihovi biskupi i svećenici. Dijelovi mise bili su na francuskom, slovačkom, njemačkom, vijetnamskom, talijanskom, češkom, kineskom, španjolskom, arapskom jeziku, a dio na hrvatskom jeziku čitao je hrvatski franjevac fra Vencel Tóth.

Vjernici su radi lakšeg praćenja mise dobili tiskane primjerke na svojem jeziku. Misa je održana peti put na inicijativu mađarskog kardinala Pétera Erdőa. Na misnom slavlju prisustvovao je i veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić.

Čarna Kršul

Prepunu baziliku sv. Stjepana

CRO-Quiz je hit!

Hrvatski kviz u Croatici oduševio je natjecatelje iz raznih krajeva Mađarske i Hrvatske.

Hrvatski kviz u Croatici

U višenamjenskoj dvorani u Croatici 20. rujna 2023. održan je prvi obojesenski program, ponajprije namijenjen mladima, hrvatski kviz. Voditelj kviza bio je iskusni kvizaš Milan Kovač, koji je inače i mentor mladim studentima u Collegium Croaticumu. Natjecalo se tridesetak natjecatelja svih uzrasta. Bila je to šarolika ekipa koju su većinom činili mladi iz Collegium Croaticuma, zatim skupina iz HOŠIG-a, poneki voditelj hrvatskih samouprava u Budimpešti, predstavnici turizma, veleposlanstva, učenici iz

škole Miroslava Krleže, ali i mladi gosti iz Hrvatske. Svi su oni na kreativan i zabavan način odmjerili snage u znanju o Hrvatskoj. Glavna organizatorica i direktorica Croatice Timea Šakan-Škrilin nakon kviza je rekla: „Puno smo znali, ali smo i naučili nešto novo o Hrvatskoj.“ Pobjednici i svi sudionici dobili su prigodne poklone: Croatičina izdanja „Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj“ autora Dinka Šokčevića i „Hrvatski kalendar“. Nakon kviza uslijedilo je druženje uz mali domjenak. Organizatori programa bili su Neprofitno poduzeće „Croatica“ i Collegium Croaticum.

Čarna Kršul

Novo seosko igralište i minibus u Plajgoru

U organizaciji Mjesne samouprave Plajgora, kako je za Hrvatski glasnik izjavio načelnik sela Vince Hergović, 19. kolovoza održan je Dan sela i svečano je otvoreno novo seosko igralište te predan seoski minibus. U Plajgoru djeluje i hrvatska samouprava na čijem je čelu također Vince Hergović. Velika su to ulaganja u razvoj ovog malog naselja.

Već u ranim satima počeli su razni programi dana, od natjecanja u košenju trave (ovoga puta traktorom) i proglašenja najboljih kosaca do igara za male i velike sve do kasnih poslijepodnevni sati. Na dan se odazvao velik broj stanovnika Plajgora i gostiju. Mogli su se ogledati tko je bolji u dartsu, nogometu, djeca su se igrala na toboganu, a mogli su i bojiti lice te praviti tetovaže. Istodobno je počelo i revijalno kuhanje. Novo igralište svečano je stanovnicima Plajgora predao državni tajnik Ministarstva graditeljstva i prometa za društvenu koordinaciju državnih ulaganja i parlamentarni zastupnik Péter Ágh, dok je igralište blagoslovio židanski župnik Štefan Dumović. Nakon toga Péter Ágh predao je novi minibus, koji je također blagoslovio otac Dumović.

U svojem je govoru Péter Ágh naglasio kako je Plajgor iz programa potpore mađarske Vlade za mađarsko selo „Magyar falu“ dobio sredstva za kupnju medicinskih instrumenata, alata za održavanje javnih površina, obnovu zgrade mjesnog poglavarstva i obnovu cesta te sad i nova sredstva od kojih su ostvarena dva nova važna ulaganja. Sve je to na putu koji je zacrtala mađarska Vlada kao pomoć malim naseljima u zadržavanju stanovništva i poboljšanju standarda. Uz spomenuto napomenuo je

Državni tajnik i parlamentarni zastupnik Péter Ágh

Blagoslov oca Dumovića

Novo seosko igralište

Načelnik Plajgora Vince Hergović presjekao je vrpce

kako su u Plajgor pristigla i sredstva iz mađarskog državnog proračuna koja su namijenjena projektima narodnosti.

Načelnik Plajgora Vince Hergović izjavio je kako je seoski domar duša njihova sela. On svakodnevno odvozi i dovozi djecu u vrtić i školu u susjedno selo, prevozi starije osobe ako je to potrebno, nosi ručak onima koji su ga naručili. Stoga će novi minibus kupljen s 12 milijuna forinti potpore iz programa „Magyar falu“ znatno pomoći u njegovu radu. A novim igralištem, u što je selo uložilo pola milijuna forinti uz šest milijuna forinti dobivene potpore iz programa „Magyar falu“, ostvarila se stara želja Plajgoraca da imaju seosko igralište.

Slijedio je zajednički ručak uz svečane govore. U kulturnom programu nastupili su Plesna skupina „Čakavci“ iz Hrvatskog Židana, Pjevački zbor „Peruška Marija“ iz Hrvatskog Židana i Židanski tamburaši. Priređeno je i revijalno jahanje konja uz natjecanje strijelom – dar organizacije „Marton szállás“ za Plajgorce i njihove goste. Glazbom do zore zabavljala su braća Tamás. Dan je ostvaren uz potporu Mjesne samouprave Plajgora, Hrvatske samouprave Plajgora, Fonda „Gábor Bethlen“, Forrás Füzéért Zrt.-a, Soproni és Társa Kft.-a, Art Water Kft.-a.

Branka Pavić Blažetin

Foto: VH

Podravske večeri 2023.

Orkestar „Radost“

Dio članova Tamburaškog sastava „Pomurske žice“

Tamburaški sastav „Žgano“

U organizaciji Hrvatske samouprave Šomođske županije, Hrvatskog kulturnog i sportskog centra „Josip Gujaš Džuretin“ te Kulturne udruge „NOVI – TON“ 11. kolovoza na otvorenoj pozornici u dvorištu potonjskog Doma kulture priređene su ovogodišnje „Podravske večeri 2023“. Nakon dočeka gostiju i pozdravnih govora slijedio je koncert tamburaških sastava: iz Petrova Sela i Narde „Žgano“, iz Pečuha „Panonski tamburaški orkestar“, iz Mohača „Radost“, iz Serdahela „Pomurske žice“, iz Starina „Biseri Drave“. Nakon koncerta slijedila je zajednička večera i druženje uz svirku sve do kasnih noćnih sati.

Nazočnima se u ime Hrvatske samouprave Šomođske županije obratila zastupnica Ruža Bunjevac, koja se sjetila kako su se u Podravini prije trideset i nešto godina počele održavati glazbene večeri s brojnim izvođačima iz Hrvatske i Mađarske. Spomenute večeri i njihovo održavanje inicirao je pokojni suprug Ruže Bunjevac Joka Bunjevac. On je bio pedagog i strastveni amaterski glazbenik, predsjednik podravskog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj. Slijedilo je razdoblje u kojem nije bilo podravskih glazbenih večeri, a obnovile su se na inicijativu Hrvatske samouprave Šomođske županije i tamburaša Zoltána Vizvárija, koji se brine za njihovu organizaciju. Prošle godine održane su u Brlobašu na Dravi, a ove godine zbog visoka vodostaja Drave u Potonji.

Vizvári već godinama okuplja tamburaše mlađeg naraštaja u Baranji i Podravini te dio njih iz Bačke u Panonskom tamburaškom orkestru, s kojim radi i redovito vježba, i koji vodi te dirigira njim glazbeni pedagog Ivan Draženović. Orkestar je izrastao od polaznika Tamburaške škole u Orfúu i njezinih polaznika koji su se željeli redovito sastajati i svirati. Sve je počelo otprilike 2012. godine. U posljednjih nekoliko godina oformio se Panonski tamburaški orkestar s izvrsnim repertoarom. Imaju tjedne probe, putuju, nastupaju i sviraju. A utemeljili su i hrvatsku udrugu „Novi – ton“ radi održavanja i djelovanja. I na ovoj potonjskoj večeri predstavili su dio svojeg glazbenog repertoara. „Cilj je ovakvih večeri druženje i formiranje zajednice koja živi i zajednički diše i ostvaruje komunikaciju među tamburašima“, izjavio je za Hrvatski glasnik Zoltán Vizvári dodavši kako je glazba za njega i tamburaše „način života“.

Uz njih nastupili su mladi svirači iz Mohača, Starina i Pomurja. Orkestar „Radost“ iz Mohača predstavio je svoj južnoslavenski repertoar s dvije jake harmonike i nekoliko žičanih instrumenata. Orkestar je utemeljen 2022. godine i već ima iza sebe brojne nastupe i u Mohaču i Baranji te u susjednim zemljama. Članove orkestra poučavaju József Kovács Versendi (Vršendánin) i Marko Markan Cselinác.

Iz Serdahela je na Podravske večeri stigao Tamburaški sastav „Pomurske žice“, točnije dio sastava, od deset članova njih petoro. Tamburaški je sastav prije dvije godine utemeljila Hrvatska samouprava „Stipan Blažetin“ iz Serdahela. Sastav okuplja srednjoškolce i studente iz Serdahela, a ima ih i iz Mlinaraca i Sumartona. Sviraju pomurske popevke i hrvatsku zabavnu glazbu. Imaju brojne nastupe u Pomurju i u matičnoj domovini Hrvatskoj te sudjeluju na brojnim festivalima.

Tamburaški sastav „Biseri Drave“ utemeljio je 1993. godine glazbeni pedagog Osnovne škole Starin Tibor Kedves. Od tad do danas, u proteklih trideset godina, orkestar je odgojio pet do šest generacija svirača. Sadašnji članovi orkestra, njih četvorica, nastavljaju tradiciju, sviraju i njeguju glazbenu tradiciju podravskih Hrvata.

Tamburaški sastav „Žgano“ došao je na Podravske večeri iz Gradišća, i to ne prvi put. Djeluje već osam godina i ima šest članova iz Petrova sela i iz Narde. Njihov glazbeni repertoar sastoji od hrvatske folklorne glazbe i popularnih mađarskih i hrvatskih pjesama. Imaju mnogo nastupa, ali sviraju i laganije tulumbe i svadbe.

Službeni dio manifestacije „Podravske večeri 2023“ završen je zajedničkim nastupom svih ovogodišnjih izvođača uz solistički nastup Benjámina Erdélyija i gromoglasan pljesak publike.

Branka Pavić Blažetin

Mala stranica

Nova školska godina u Santovu

U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu 31. kolovoza održano je svečano otvorenje nove školske godine, 2023./2024. Novu školsku godinu započelo je 103 učenika, od toga 15 prvaša i u osmom razredu 13 djevojaka. Vrtić trenutačno ima 42 polaznika, ali to će se mijenjati jer upis traje tijekom cijele godine.

Nakon što su osmaši već po tradiciji dopratili prvaše iz vrtića, svečanost u mjesnom domu kulture započela je intoniranjem mađarske i hrvatske himne. Zatim su se prvaši predstavili prigodnim stihovima na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Okupljene učenike, roditelje i kolege, među njima posebno prvaše, srdačno je pozdravila ravnateljica Marija Žužić Kovács. Između ostalog izvijestila je nazočne o najvažnijim promjenama i zadacima u novoj školskoj godini. Kako je naglasila, 1. rujna započinje nastava, a školska godina trajat će do 21. lipnja 2024. godine. „Dok smo prošle godine imali svečano otvorenje nove zgrade te se mijenjalo i vodstvo ustanove, ove godine nastavit ćemo odgojno-obrazovni rad po novim zakonima, a promjene će svima nama donijeti nove zadatke tijekom cijele školske godine”, istaknula je ravnateljica. Zahvalila je i čestitala Nadi Šišković i Bariši Kovačev na odlasku u zasluženu mirovinu te im poželjela puno zdravlja i sreće. Uz to je napomenula kako su dvije kolegice otišle na porodični dopust. Ujedno je predstavila četvero novih kolega. Kako je uz ostalo najavila, pokrenut će sve aktivnosti kao i prošle godine po želji roditelja: razne kružoke, narodni ples, tamburaški kružok, njemački i engleski jezik te vjeronauk. Od

Polazak iz vrtića na otvorenje

ove godine od trećeg razreda poučavanje tambure uvršteno je u satnicu. Među zadaćama spomenula je kako i nadalje žele sudjelovati na državnim i županijskim priredbama, na raznim natjecanjima, nastaviti suradnju s ustanovama u Mađarskoj i u matičnoj domovini. Poželjela je svima uspješnu i sretnu novu školsku godinu. Prvi dan nastave održan je u petak 1. rujna, kad su po razredima podijeljeni i udžbenici.

S. B.

Dio nastavnika

Posljednja zajednička fotografija u vrtiću

Ponovno se čuje citera u Pomurju

Nekadašnje popularno glazbalo citra ili, kako ga nazivaju pomurski Hrvati po mađarskom, *citera* do 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća još je bilo popularno u kulturnim udrugama. Većinom se upotrebljavalo za pratnju pjevača i plesača, ali prije toga svirali su ga i na zabavama ili na raznim okupljanjima. Citre se još uvijek upotrebljavaju u mađarskim mjestima, čak ima i sastava od više citeraša, ali u pomurskim naseljima u posljednje vrijeme zvuk citre nije se čuo. Sve do ovog ljeta, kad su se na Hrvatskom danu u Mlinarcima pojavili citeraši Martin Režek i Jožo Kőrösi te uz njih s gitarom Laci Ribarić i glazbom pratili mlinarački Ženski pjevački zbor.

Citera je inače žičani instrument koji su nekad na selu lako izrađivali od drveta. To je glazbalo s jednom melodijskom i dvije bas-žice koje su napete preko plosnate drvene hvataljke s okruglom glasnjačom. Svira se trzanjem žica drvenim štapićem. Nakon tri desetljeća stanke citeraši u Mlinarcima ponovno su uzeli glazbalo u ruke i počeli vježbati kako bi uljepšali nastup mjesnog pjevačkog zbora. Trojica svirača u svojim mlađim godinama bili su aktivni u folklornim skupinama u Mlinarcima, Serdahelu i Keresturu, ali nekako na prekretnici 90-ih godina prošloga stoljeća, za vrijeme društvenopolitičkih promjena u naseljima, slabo se brinulo za kulturni život. Tad su novoosnovane samouprave imale druge zadatke, u čemu se civilna sfera nije našla. Nakon 30 godina „dečki“ su se dogovorili da će ponovno krenuti uvježbavati svoje prste kako bi iz tih lijepih glazbala izišao i lijep zvuk.

„Prاف 30 let je prošlo kak nisem zel v ruke citere, pomlam kak smo bili v Sambotelu s Lacijem Glogovecz, pratili smo malu decu dok su plesali *Hopa cupa*. Mene je

praf Laci naččil svirate citere, potle sam več sam igral. Da smo mi to s kraja stajili vek mi je bil na pameti kaj moramo pak skupa svirati, kotomu je več 30 let, odonda sam čakal kaj se nekaj pripeti“, rekao je Martin Režek i stvarno se nešto „pripetilo“. Jožo Kőrösi prije nekoliko godina kupio je citere na buvljaku razmišljajući o tome kako uskoro ide u mirovinu i kako će imati vremena i za takve aktivnosti.

„Polako se pripravlam za penziju, već nemam fnogo do tad, pak očem kaj imam nekaj hobi, tak sam kupil citere v Kaniži. Tu popevlu žene pak nim dobro dojde i mužika. Svirati je ne moči zabiti, to je tak kak da vozimo biciklin, da jemput naččimo, onda vek bomo

znali samo morati je ve vežbati, prsti nam moraju jačati. Negda smo s nevučiteljem Joškom Vlašičem svirali, on nas je pepal s Pešt na program Poleti paune, tam smo jako lepo svirali“, prisjeća se Jožo Kőrösi.

Citeraši svaki tjedan vježbaju. Kažu da nemaju glazbenu naobrazbu, sviraju po sluhu, i to najviše stare hrvatske pomurske popevke. Inače uz citeru to najbolje ide jer za zabavnu glazbu treba više oktava. U malom glazbenom sastavu zasad su trojica: Martin Režek, Jožo Kőrösi i Laci Ribarić, no voljeli bi naći svirače harmonike i basa. Kažu da bi tad to bio pravi bend te vjeruju da će se s vremenom priključiti i drugi jer je prije 30 godina bilo još svirača. Možda će biti još nekih koji će se u mirovini htjeti baviti takvom vrijednom aktivnošću.

Pjevački zbor vrlo se raduje citerašima jer je s njima puno lakše pronaći pravi ton, a i samo pjevanje mnogo ljepše zvuči uz pratnju. Zajedničkog nastupa citeraša i zbora već je bilo i u Hrvatskoj, gdje su ih vrlo pohvalili, a to je dodatna motivacija za daljnje sviranje.

Citeraši Martin Režek i Jožo Kőrösi te Laci Ribarić s gitarom

S pjevačkim zborom

Beta

16. Dani opsade Kisega

Kiseške Hrvatice

Tradicionalni Dani opsade Kisega ove su godine održani 16. put, od 4. do 6. kolovoza, uz aktivno sudjelovanje Hrvata u Kisegu na čelu s tamošnjom hrvatskom samoupravom. Ova manifestacija priređuje se u znak sjećanja na herojsku obranu Kisega i opsadu grada od Turaka 1532. godine. Grad je branio senjski kapetan

Malo povijesti

U svojem drugom pohodu na Beč turska vojska pod zapovjedništvom mladog sultana Sulejmana, prozvanog Veličanstveni, zaustavila se 5. kolovoza 1532. pred Kisegom. Dva dana poslije počeo je prvi juriš na opsjednuti grad. Kiseg je bio posljednja utvrda na ugarskom području na samoj granici s Austrijom.

U njemu je bila mala posada na čelu s hrvatskim vojskovođom Nikolom Jurišićem. Taj proslavljeni hrvatski ratnik i diplomat već se ranije istaknuo u borbama protiv Turaka. Bio je pouzdanik habsburškoga nadvojvode Ferdinanda i zastupao je njegove interese prigodom izbora za kralja u Cetingradu početkom 1527. godine. Za Ferdinanda je obavljao i pregovaračke misije na Sulejmanovu dvoru u Istanbulu. Malobrojnoj posadi od samo nekoliko desetaka profesionalnih vojnika pridružili su se građani i seljaci iz okolice tako da je grad branilo oko 700 ljudi. Nasuprot njima bila je mnogostruko nadmoćnija turska vojska. Prepušteni sami sebi branitelji su izdržali opsadu koja je potrajala do 30. kolovoza. Jurišić je uspio spriječiti Turke da podzemnim lagumima potkopaju zidine. Ipak, velika turska bitnica probila je najslabije dijelove zidina. Kroz te prodore Turci su redom poduzeli 12 velikih juriša, ali su svi odbijeni. Nakon posljednjeg (gotovo uspješnog) juriša došlo je do nevjerojatno bizarnog događaja.

Poslije 25 dana opsade, kako bi sačuvao obraz svojeg gospodara, veliki vezir Ibrahim predložio je nagodbu. Prema njoj će se napadi i opsada prekinuti i turska vojska povući ako zapovjednik grada potpiše formalni dokument i preda ključeve grada kako bi ga sultan nominalno dobio u posjed. Iako zvuči čudno, razmijenjeni su taoci i farsa je odigrana do kraja. Turci su izvjesili svoje zastave na grad i povukli su se poslije toga. Bilo je prekasno za bilo kakav pohod na Beč. Svojom obranom Kisega, koji je kasnije dobio od kralja Ferdinanda na dar, Nikola Jurišić odgodio je novu tursku opsadu Beča za 130 godina.

Nikola Jurišić. Izaslanstvo Grada Kisega i Udruge „Kőszegi Ostromnapok” krajem srpnja posjetilo je Senj i kod biste Nikole Jurušića položilo vijence sjećanja.

Dane opsade proglasio je gradski Senat i okupilo se sve stanovništvo kako bi igrama i programima obilježilo važan datum kiseške povijesti i zaustavljanje vojske Sulejmana Veličanstvenog kod Kisega na njegovu pohodu prema Beču. Odjeveni u kostime s početka šesnaestog stoljeća, naoružani – i kao kiseški branitelji i kao turski napadači – branili su ili napadali Kiseg svi zainteresirani. Mimohod u maskama gradskim ulicama, koncerti, izložbe i sama borba za grad. Sve se to odigravalo u Kisegu od 4. do 6. kolovoza. Koncert je održao i hrvatski Pjevački zbor „Zora” iz Kisega. Kod gradskih se zidina pucalo, dizao se dim i prikazani su prizori nekađajne bitke. Sulejmanov šator, branitelji i napadači iz godine u godinu privlače sve veći broj turista na Dane opsade Kisega.

Dio branitelja

Šarenilo povijesnih kostima na ulicama Kisega

Brojne su postrojbe i ove godine branile zidine Kisega: Jurisics Bandérium iz Kisega, Gyulaffy Bandérium iz Csobánca, Nádasdy Bandérium iz Sárvára, Batthyány Bandérium iz Körmenda, Kapuvári Hajdúk iz Kapuvára, Gartai Muskétások iz Garte i Vörös Oroszlán Lovagrend iz Maglóda.

Grad su pak pokušali zauzeti: Ibrahim martalócai iz Kisega, Múltunk és Jövönk Egyesület iz Tatabánye, Gölbasi Vitézei Egyesület iz Tatabánye, Zrínyi Miklós Egyesület iz Sigeta, Nyugati Vármegyék Vitézlő Rendje iz Nagycenka i Palotai Darabontok iz Várpalote.

BPB

Fotografije: Milán Csonka
(Facebook: Kőszegi Ostromnapok)

ALJMAŠ – Hrvatska samouprava grada Aljmaša i Bunjevački „Divan klub“ 18. studenog suorganiziraju tradicionalni spomendan biskupa Ivana Antunovića. Već po tradiciji prisjećanje počinje polaganjem vijenaca kod spomen-ploče na župnom uredu u 14:30. Slijedi misno slavlje na hrvatskom jeziku koje će u župnoj crkvi s početkom u 15 sati služiti mohački župnik dekan vlč. Ladislav Bačmai. Poslije mise održat će se susret hrvatskih crkvenih zborova. Susret će završiti druženjem i zajedničkom večerom svih sudionika.

BAJA – U parku željezničkog kolodvora u Baji 21. rujna svečano je predana obnovljena stara lokomotiva, koja je 1974. godine, nakon što je „poslana u mirovinu“, postala umjetnički izložbeni objekt. Tijekom prošlog ljeta dobila je novo ruho na inicijativu Društva za zaštitu i uljepšavanje grada Baje. Objekt je po svojoj fizičkoj zakonitosti nakon nekoliko desetljeća stajanja poprilično istrošen, ali sad zahvaljujući građanskoj suradnji blista u starom svjetlu i ponovno može definirati jedan od najpopularnijih bajskih javnih prostora. Gradonačelnica Klára Nyirati u svojem je govoru pohvalila snagu i učinkovitost civilnih organizacija naglasivši da veliku većinu stanovnika Baje čine lokalpatrioti koji rade za svoj voljeni grad. „Civilne organizacije treba podržati u njihovu djelovanju jer se uz njih gradi grad“, kazala je uz ostalo gradonačelnica Klára Nyirati poželjevši da lokomotiva i za petsto godina bude u parku željezničkog kolodvora kao prepoznatljiv simbol grada Baje i građanskih pokreta.

BIKIĆ – Zastupničko vijeće Samouprave Bikića donijelo je odluku o jednokratnoj potpori za obrazovanje u iznosu od 15 000 forinti srednjoškolicima, redovnim studentima visokih učilišta te studentima specijalnih obrazovnih ustanova koji u njemu imaju stalno prebivalište ili mjesto boravka. Uvjet je za potporu predaja prijavnog obrasca i potvrda o pohađanju škole u školskoj godini 2023./2024. Molbe se predaju socijalnom odjelu Ureda gradonačelnika najkasnije do 31. listopada 2023. godine. Isplata je 15. listopada svima koji su predali potvrde o pohađanju škole do 30. rujna 2023. godine i 15. studenog svima koji su predali potvrde do 31. listopada 2023. godine. Potpora za početak školovanja ne može se dodijeliti ako dijete prima drugu potporu za školovanje koju financira samouprava.

SERDAHEL – Hrvatska osnovna škola „Katarina Zrinski“ 22. rujna održala je Dan slobodnih aktivnosti i kuhanja. Tradicionalni program na početku školske godine priređuje se radi druženja djece u opuštenom ambijentu te kako bi se razredne zajednice nakon ljetnih praznika ponovno naviknule na zajednički rad i na druženje sa školskim prijateljima i razrednicima. Tijekom dana organiziraju se šaljive sportske aktivnosti, a pojedini razredi natječu se u kuhanju i pečenju raznih jela.

SANTOVO – Samouprava sela Santova pridružila se krugu prijava za samoupravni sustav stipendiranja visokog obrazovanja „Bursa Hungarica“ za 2024. koji je uspostavljen za potporu socijalno ugroženim studentima i mladima koji tek započinju studij. U suradnji s Ministarstvom kulture i inovacija objavila je natječaj za stipendiju Bursa Hungarica za studente visokog obrazovanja za drugi semestar akademske godine 2023./2024. i prvi semestar akademske godine 2024./2025. Sustav samoupravnih stipendija za visoko obrazovanje Bursa Hungarica nastoji podržati socijalno ugrožene studente i mlade ljude u visokom obrazovanju. Sustav stipendiranja Bursa Hungarica potpora je na više razina s tri vrste financijskog pokrića čiji su izvor lokalne samouprave, županije i institucije visokog obrazovanja. Pravo na potporu imaju redovni studenti sa stalnim prebivalištem i onda ako su započeli posljednju akademsku godinu kao i ako trenutačno pauziraju, ali će školovanje nastaviti u drugom semestru tekuće akademske godine. Za predaju natječaja potrebna je jednokratna registracija podnositelja zahtjeva u sustav EPER-Bursa (bursa.emet.hu/paly/palybelep.asp). Već registrirani podnositelji ne moraju se ponovno registrirati, mogu se koristiti već postojećom lozinkom. Elektronički popunjena molba mora se dostaviti u ispisanom obliku mjesnoj samoupravi najkasnije do 23. studenog 2023. godine.

FIĆEHAZ – Hrvatska samouprava Fićehaza od 2008. godine organizira izlete u matičnu domovinu i na taj način nastoji jačati nacionalni identitet među članovima svoje hrvatske zajednice. Više je puta organizirala izlete u Hrvatsku: u Zagreb, Grabovnicu, Rijeku, Osijek, Trakošćan, Đakovo, kao i u svetišta, u Mariju Bistricu i Trsat. Ovog ljeta 58 Fićehašana sudjelovalo je na četverodnevnom izletu u Lovranu, doznajemo od predsjednika samouprave Zoltána Juhásza. Troškove putovanja snosila je hrvatska samouprava, a za druge troškove pobrinuli su se putnici. Izlet u matičnu domovinu bio je neka vrsta nagrade za one mještane koji aktivno sudjeluju u kulturnom životu hrvatske zajednice.

KERESTUR – Krajem kolovoza u Keresturu je otvorena Tržnica domaćih proizvoda koja je ostvarena uz potporu mađarske vlade od sto milijuna forinti. U zatvorenom dijelu tržnice otvorena je mesnica, cvjećarnica i pizzerija, a na tržnici će mali proizvođači svakog utorka i petka nuditi domaće svježere proizvode.

PEČUH – Tamburaški sastav „Misija“ pod dirigentskom palicom Ivana Draženovića nastupio je 19. rujna u Velikoj vijećnici subotičke gradske kuće u sklopu večeri „Panonski evergreen“, kojom je pjevač Marko Križanović obilježio deset godina druženja s pjesmom. Uz Tamburaški sastav „Misija“ nastupili su Josip Francišković, Šandor Šaci Kolompar i Marko Križanović.